

مدارس
قدیم
مشهد

- ۶ -

مدرسه خیراتخان

یکی از ابنیه زمان شاه عباس دوم ، مدرسه خیراتخان است که در ضلع شرقی بست پائین خیابان واقع است ، و در سال ۱۰۵۷ هجری وسیله خیرات خان ساخته شده . در سر در این مدرسه کتیبه ایست بر کاشی معرق بخط زرد چنین نوشته شده :

بسم الله الرحمن الرحيم لقد تم بناء هذه المدرسة المباركة
المسماة بخیراتیة فی ایام دولت السلطان الاعظم والخاصان الا کرم
مولی ملوک العرب والمعجم السلطان بن السلطان بن السلطان و
الخاصان ابن الخاصان بن الخاصان ابی المظفر شاه عباس الثانی
الصغوی الموسوی الحسینی بهادرخان خلدالله ملکه و سلطانه و
افاض عنی المالمین احسانه وقد وفق لبنائها فی حال حیاته و بعد
وفاته المرحوم المتوفور خیراتخان تممده الففران فی سنة سبع و
خمسین والفاء .

در پیشانی در بخط ریحان منبت است :

وقد كان اتمامها بسعی اقل العباد واحوجهم الى رحمة ربه -

الفنی محمد بن فتح الله الموسوی الحسینی الکاظمی عفی عنهما .

این مدرسه دارای ۶۵ اتاق تحتانی و فوقانی است و جلو هر اتاقی

ایوانی قرار گرفته که بطور متوسط در هر حجره ای سه نفر سکونت دارند

و بتحسبیل علوم دینی اشتغال ورزیده اند ، از مدرسین عمده این مدرسه ،

استاد بزرگوار جناب آقای ادیب میباشند که سالها در حلقه درسشان افراد

دانش دوست حاضر میشدند و از شمع وجودش هزاران نفر استفاده کرده اند .

حضرت ادیب ، دانشمندی ارجمند و ادیبی بی نظیر و شاعری دلسوخته و

عالمی وارسته است در خطه خراسان نظیر او نباشد ، فضل او آنقدر است

که این مختصر را گنجایش ذکر آن نباشد ، و این ذره را نشاید که از آن

بهر ادب سخن گوید ، همان بهتر که زبان فرو بندم و از خدای ، شفا و اعاده

سلامتیش را بخواهم .

در هر حال مدرسه خیر اتخان مجهول التولیه است و پس از فوت مرحوم

آیه الله کفائی زیر نظر اوقاف اداره میشود ، اکنون بکلیاتی در باره این

مدرسه اشاره میشود :

- ۱- نام مدرسه خیر اتخان
- ۲- محل مشهد رضوی . ضلع شرقی بست پائین خیابان
- ۳- واقف خیر اتخان
- ۴- تاریخ بنا ۱۰۵۷ هجری
- ۵- متصدی اوقاف خراسان
- ۶- رقبات موقوفه ۱۶ دربند دکا کین ملصق بمدرسه
- ۷- میزان درآمد سالانه ۱۰۳۲۰۰ ریال
- ۸- نوع مصرف حقوق طلاب و خادم و تنظیف و روشنائی .
- ۹- تعداد حجرات ۶۵ اتاق
- ۱۰- تعداد طلاب ۱۹۵ نفر

- ۱۱- حقوق ماهانه ۸۰ ریال
- ۱۲- مساحت صحن حیاة ۱۸ + ۳۶ متر مربع
- ۱۳- مساحت زیر بنا $۱۸ \times ۱۳ + ۳۶ \times ۷ / ۲۰ + ۸۲۰$ + ۱۸ متر مربع .
- ۱۴- مواد درسی ، ادبیات عرب ، منطق ، اصول فقه ، فقه .

کتابخانه مدرسه خیراتخان

چون سخن از مدرسه خیراتخان بمیان آمد ، مناسب بود که اشاره ای بکتابخانه آن نیز بشود ، این کتابخانه گرچه از نظر عدد کتاب چندان اهمیتی ندارد ، لکن از حیث کتب موجود بسیار ارزنده و در نوع خود کم نظیر است .

قرائن موجود بما نشان میدهد که این کتابخانه در سال ۱۳۰۳ هجری قمری وسیله علیمردان تیموری معروف به نصره الملك ، پدر آقای امیر تیمور که از معاریف ایران و اکنون ساکن طهرانند ، تأسیس گردیده و دارای دوست و چند جلد کتابست بزبان عربی و فارسی در زمینه علوم اسلامی ، که از آن میان یکصد و چهل و یک مجلد آن خطی و بقیه چاپی میباشد ، در بین کتابهای خطی این مدرسه نسخه های بسیار نفیسی دیده ام که در مجله راهنمای کتاب و نشریه دانشکده الهیات مشهد برخی از آنها را معرفی نموده ام .

این کتابها در يك اطاق ۳ × ۴ بگوشه ای افتاده و تاکنون کسی به تفصیل آنها را ندیده ، چون خاک و ساس فراوانی دارند و هیچگونه ضمانت حفظی برای آنان بویژه جهت مخطوطاتش وجود ندارد ، این گنجینه گرانبها و نظائر آن غیر قابل استفاده و در خطر زوال میباشد .

نگارنده ، کتب خطی این مدرسه را فهرست نموده و به پیشنهاد آقای دانش پژوه و وسیله ایشان بانجمن آثار ملی ارسال گردیده ، تا ضمن فهرست شهرستانها چاپ گردد ، اکنون فقط بذکر نام آن کتابها اشاره میشود .

- هـ
- ١١٠- محبجة البيضاء ج ٣ و ٤ .
- ١١١- مرآت العقول ج ١٦ و ٢٥ و
بخش روضه .
- ١١٢- مراح الارواح .
- ١١٣- مرشدالموام .
- ١١٤- مسائلى در احكام زن وصيد :
- ١١٥- مسالك .
- ١١٦- مصايح .
- ١١٧- مصباح الشريعه ،
- ١١٨- مصباح المتهدجد .
- ١١٩- مظهر القرائب و مظهر -
المجائب فى شرح دعاء الحسين ع .
- ١٢٠- مفاتيح الفلاح .
- ١٢١- مفاتيح الشرايع .
- ١٢٢- مقامات النجاة .
- ١٢٣- مناهل .
- ١٢٤- مناهج الاحكام .
- ١٢٥- منتخب اللغات شاهجهانى .
- ١٢٦- من لا يحضره الفقيه .
- ١٢٧- منهاج المبتهدين .
- ١٢٨- منهاج الهدايه ج ١
- ١٢٩- منهج الاجتهاد فى شرح
شرايع الاسلام .
- ن
- ١٣٠- نكاح .
- و
- ١٣١- وحيظه .
- ١٣٢- وسائل الشيعه ج ١٦
- ١٣٣- هداية الامه ج ١
- ١٣٤- هداية المسترشدين (شرح
معالم الاصول)
- ١٣٥- هيات العالم .
- ي
- ١٣٦- يك مسئله فقهي .
- كتب معروفى شده
- ١- ابتلاء الاولياء
- ٢- اثني عشرية
- ٣- احاديث قدسى
- ٤- احتجاج طبرسى
- ٥- اربعين ملا فتح اله
- ٦- ازهاق الباطل فى رد شبهة -
الفرقة الوهابيه
- ٧- استبصار
- ٨- اسفار اربعه
- ٩- اصلاح العمل
- ١٠- اصول دين
- ١١- الفية ابن مالك
- ١٢- انوار نعمانى
- ١٣- اوصاف صوفيان
- ١٤- ايضاح الفوائد
- ب
- ١٥- بحر المغفرة
- ت
- ١٦- التبيان فى اعراب القرآن

- ١٧- تحفة المؤمنين
١٨- تحفة حاتمي
١٩- ترجمة قواعد علامه
٢٠- ترجمة نجات العباد
٢١- ترسل
٢٢- تركيب عوامل في النحو
٢٣- تعريف
٢٤- تفسير انوار التنزيل واسرار التاويل .
٢٥- تفسير جوامع الجامع
٢٦- تفسير صافي
٢٧- تفسير قمي
٢٨- تفسير كنز المرفان في فقه - القرآن .
٢٩- تفسير مجمع البيان
٣٠- توضيح آيات شرح قطر .
٣١- تهذيب الوصول الى علم - الاصول .
ج
٣٢- الجنة الواقية والجنة الباقية
٣٣- جنك
٣٤- جواهر الكلام
ح
٣٥- حاشية ارشاد الاذهان
٣٦- حاشية بر انوار التنزيل
٣٧- حاشية بريع روضة البهيه
٣٨- حاشية تهذيب (حاشية ملا عبدالله) .
٣٩- حاشية بر روضة البهيه
٤٠- حاشية سمرقندي بر مطول
٤١- حاشية بر شرح ارشاد
٤٢- حاشية بر شرح شمسيه
٤٣- حاشية قوانين
٤٤- حاشية كشاف
٤٥- حاشية معالم
٤٦- حاشية ميرزا رفيعا بر كافي
٤٧- حبل المتين
٤٨- حقايق
خ
٤٩- خلاصة موائد العوائد
ذ
٥٠- ذخيرة المعاد في شرح - الارشاد .
ر
٥١- رسالة الانساب
٥٢- رساله در بيان اصول دين
٥٣- رساله در بيع
٥٤- رساله در حساب
٥٥- رساله در خيارات و ضمان و كفالت .
٥٦- رساله رفع المنازعه - والخلاف
٥٧- رساله در طلاق بموض .
٥٨- رساله در فقه .
٥٩- رضاعيه
٦٠- الروضة البهيه (شرح لمعه)

ص

٨٥- صحیفه کامله سجادیه .

ط

٨٦- طلاق (رساله..)

ع

٨٧- عوائد الايام .

٨٨- عیون اخبارالرضا .

٨٩- عیون الاصول .

غ

٩٠- غنائم .

٩١- غنیمه المعاد .

ق

٩٢- قرآن کریم .

٩٣- قواعد الاحکام .

٩٤- قوانین الاصول .

ک

٩٥- کافی . فروع .

٩٦- کتاب در فضائل اهل البيت .

٩٧- کتاب در قفه .

٩٨- کتاب دعاء .

٩٩- کتاب قضاء .

١٠٠- کتابی در اخبار .

١٠١- کلمات مکنونه .

ل

١٠٢- لغت (کتاب دد..)

١٠٣- لمعات الهیه در معارف ربوبیه .

١٠٤- لوامع صاحبقرانی .

م

١٠٥- مباحث منطقی .

١٠٦- مبسوط .

١٠٧- مثنوی معنوی .

١٠٨- مجمع البحرین .

١٠٩- محاسن برقی .

ز

٦١- زبده الاصول

س

٦٢- سئوال وجواب میرزای قمی

٦٣- سرائر

٦٤- سفینه النجاه

٦٥- سورة الولایه .

ش

٦٦- شرح اصول کافی ملا صالح

١٣ و ٢٥

٦٧- شرح الزيارة الجامعه

٦٨- شرح اعتقادات صدوق

٦٩- شرح الفیه (سیوطی)

٧٠- شرح انوار الملکوت فی -

شرح الیاقوت

٧١- شرح ایساغوجی .

٧٢- شرح باب حاديعشر .

٧٣- شرح بیست باب .

٧٤- شرح جدید تجرید الاعتقاد .

٧٥- شرح جواد برزیده (غایه-

المأمول)

٧٦- شرح حکمت العین

٧٧- شرح روضة کافی .

٧٨- شرح شمسیه .

٧٩- شرح قطر .

٨٠- شرح کبیر (ریاضی) .

٨١- شرح نظام (شرح شافیه) .

٨٢- شرح هداية الحكمة .

٨٣- شرط در ضمن عقد .

٨٤- شفا .